

Broedvogelinventarisatie
Wijchens Meer-west, Wijchen
2008

Hans Hollander, 2008

Hans Hollander
Oudelaan 2005
6605 SC Wijchen
024 - 6412564
hanshollander@xmsnet.nl

Inhoud

INHOUD	3
1 INLEIDING	4
2 GEBIEDSBESCHRIJVING	5
2.1 LIGGING.....	5
2.2 TERREINBESCHRIJVING.....	6
2.3 WAARNEMINGEN 2003 T/M 2007.....	6
3 METHODE	9
4 RESULTATEN	10
4.1 INLEIDING.....	10
4.2 BROEDVOGELINVENTARISATIE 2008	10
4.3 OVERIGE VOGELWAARNEMINGEN 2008.....	12
4.4 OVERIGE WAARNEMINGEN 2008.....	12
5 VASTGESTELDE DIERSOORTEN	13
LITERATUUR	14
BIJLAGEN: TERRITORIUMKAARTEN VAN DE VASTGESTELDE BROEDVOGELS	15

1 Inleiding

Doelstelling

De doelstelling van deze inventarisatie is inzicht te krijgen in het voorkomen van broedvogels in en om het westelijk deel van het Wijchens Meer in Wijchen. Sinds de aanleg van de dam t.b.v. de Westerdreef en de dam ter hoogte van het politiebureau bestaat het Wijchens Meer, een oude Maasarm, uit 3 delen. Alleen het westelijk deel (de “westplas”) is geïnventariseerd. Wellicht vormt deze inventarisatie een goede aanvulling op de kennis van het Wijchens Meer. De inventarisatie kan tevens gebruikt worden ten behoeve van een evaluatie van het gevoerde beheer door de gemeente Wijchen.

Uitvoering

De broedvogelinventarisatie is uitgevoerd van februari t/m juni 2008 in 4 inventarisatierondes.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is een beschrijving gemaakt van het terrein, inclusief waarnemingen van 2003 t/m 2007. In hoofdstuk 3 is de gebruikte methode beschreven. Hoofdstuk 4 beschrijft de resultaten van de broedvogelinventarisatie. Ook overige waarnemingen zijn hier besproken. In hoofdstuk 5 is een samenvattend overzicht van de vastgestelde diersoorten opgenomen.

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Ligging

Het Wijchens Meer is gelegen in Wijchen, als ‘grens’ tussen Wijchen en Wijchen-Zuid. De oppervlakte van water en oevers is ongeveer 15 ha. Het meer is omsloten door de woonwijken Blauwe Hof en Aalsburg aan de noordkant en Zevendreef, Zesackers, De Grippen en De Weertjes aan de zuidkant. Onder de Westerdreef ligt een duiker waardoor afwatering in westelijke richting plaatsvindt. Via de dam in de Zuiderdreef (oostkant) is er een open verbinding met de middelste plas van het Wijchens Meer. Figuur 1 geeft de ligging weer in Wijchen en figuur 2 geeft een overzicht van de westplas van het Wijchens Meer.

Figuur 1. Ligging Wijchens Meer in Wijchen.

Figuur 2. Overzicht westplaspas van het Wijchens Meer.

2.2 Terreinbeschrijving

Begroeiing

Langs de noord- en de zuidoever zijn enkele bosjes te vinden, met ondergroei. Tussen het water en het geasfalteerde pad ligt verder voornamelijk (ruig) grasland, deels met rietopslag. In de oevers is veel riet te vinden, op enkele plekken overjarig riet. Dit geldt ook voor de 2 eilandjes in de westplas, beide langs de zuidoever. Tussen het geasfalteerde pad en de bebouwing ligt over het algemeen korter (intensiever gemaaid) grasland. Op diverse locaties zijn heggen aangeplant langs het geasfalteerde pad.

Historie

Het Wijchens Meer is een oude Maasarm. In de 'Grote Historische Atlas van Nederland, deel 4 Zuid-Nederland 1838-1857 (Wolters Noordhoff Atlasproducties, 1990) vormen de drie delen van het Wijchens Meer (de Meer volgens Wijchenaren) nog één geheel.

Het oostelijke deel heeft aan de noordzijde het Oosterpark (broedvogelinventarisatie: Hollander, 2008) en een volkstuintencomplex.

Voorheen was het Wijchens Meer omringd door agrarisch land. De woonwijken rondom het Wijchens Meer zijn vanaf de jaren zeventig/tachtig van de vorige eeuw aangelegd.

Terreingebruik en recreatie

Het geasfalteerde pad rondom de westplas vormt een doorgaande route voor wandelaars (met honden), fietsers en joggers. Het Wijchens Meer is in trek bij vissers (zowel overdag als 's nachts). Er is een ijsclub met een eigen terreintje aan de zuidoever, maar aangezien het Wijchens Meer niet meer zo vaak dichtvriest, is dit niet in gebruik.

2.3 Waarnemingen 2003 t/m 2007

Vogels

Vanaf februari 2003 t/m december 2007 heb ik 63 vogelsoorten op en rond de westplas van het Wijchens Meer waargenomen (tabel 1). Het gaat hier zowel om zomer- als wintervogels en 'toevallige' passanten (bijv. de grote zilverreiger, eenmalig waargenomen in 2007).

	Vogels	< 2006	2006	2007
1	fuut	1	1	1
2	aalscholver	1	1	1
3	grote zilverreiger			1
4	blauwe reiger	1		1
5	knobbelzwaan	1	1	1
6	grauwe gans		1	1
7	wintertaling	1		
8	nijlgans	1	1	1
9	bergeend			1
10	wilde eend	1		1
11	tafeleend		1	
12	kuifeend	1	1	1
13	havik	1	1	1
14	sperwer			1

15	buizerd			1
16	waterhoen	1	1	1
17	meerkoet	1	1	1
18	oeverloper			1
19	scholekster			1
20	kokmeeuw	1	1	1
21	stormmeeuw		1	1
22	zilvermeeuw		1	1
23	visdief	1	1	1
24	houtduif	1		1
25	turkse tortel	1		1
26	bosuil			1
27	gierzaluw	1	1	1
28	groene specht	1	1	1
29	grote bonte specht	1	1	
30	boerenzwaluw	1	1	1
31	huiszwaluw	1	1	1
32	witte kwikstaart	1		
33	winterkoning	1	1	1
34	heggenmus	1		1
35	roodborst	1		1
36	merel	1		1
37	zanglijster	1		1
38	koperwiek			1
39	grote lijster	1		1
40	kleine karekiet	1		1
41	spotvogel			1
42	braamsluiper	1	1	1
43	grasmus	1		
44	tuinfluiter	1		
45	zwartkop	1		
46	tjiftjaf	1	1	1
47	fitis	1		1
48	goudhaan			
49	staartmees	1		1
50	pimpelmees	1		1
51	koolmees	1		1
52	gaai	1	1	1
53	ekster	1		1
54	kauw	1		1
55	zwarte kraai	1		
56	spreeuw	1		1
57	huismus	1		
58	vink	1	1	1
59	groenling	1		1
60	putter	1	1	
61	sijs			1
62	kneu	1		1
63	rietgors	1		
	63 soorten	48	25	51

Tabel 1. Vogelwaarnemingen 2003 t/m 2007.

Vleermuizen en overige zoogdieren

In de jaren 2003 t/m 2007 zijn ook waarnemingen van vleermuizen gedaan op en om het Wijchens Meer-west, zowel zichtwaarnemingen als batdetectorwaarnemingen. Het betrof hier gewone dwergvleermuis, watervleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger. Overige waargenomen zoogdiersoorten zijn konijn, egel en muskusrat.

3 Methode

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de SOVON-methode (Van Dijk, 2004). Er zijn 4 inventarisatieronden gehouden. Tabel 2 geeft een overzicht van data, tijden, temperatuur en weertype.

Nr	Datum	Start	Eind	Temp	Neerslag
1	19 maart	8.45	9.35	6 °C	Geen
2	25 april	5.35	6.20	8 °C	Geen
3	21 mei	4.55	6.10	7 °C	Geen
4	9 juni	4.30	5.45	15 °C	Geen

Tabel 2. Overzicht inventarisatierondes 2008: data, start- en eindtijd, temperatuur en neerslag.

De terreinbezoeken zijn steeds gehouden bij gunstig inventarisatieweer (droog). De start van de bezoeken lag in principe een half uur voor zonsopgang. Een bezoek duurde 50 minuten tot 1 uur en een kwartier. Het startpunt lag steeds bij de rotonde Zuiderdreef – Oudelaan – Zesakkers – Grippen. Op rondes 1 en 3 is de route tegen de klok in gelopen, op rondes 2 en 4 met de klok mee.

De waarnemingen zijn vastgelegd op rondekaarten. Aan het eind van de inventarisatie zijn hiervan soortkaarten gemaakt, op grond waarvan het aantal territoria per soort is bepaald. Soorten waarbij niet aan de vereiste criteria is voldaan om een territorium aan te kunnen nemen, zijn besproken in de paragraaf over niet-broedvogels (4.3).

4 Resultaten

4.1 Inleiding

In totaal zijn tijdens de 4 inventarisatieronden 32 vogelsoorten op en rond de westplas van het Wijchens Meer waargenomen. Op basis van de clustering van waarnemingen (SOVON-methode) zijn territoria vastgesteld van 29 soorten. In 4.2 worden deze nader besproken.

Buiten de broedvogelinventarisatie zijn in 2008 aanvullend nog 5 vogelsoorten waargenomen op en rond de westplas. Deze waarnemingen zijn besproken in 4.3.

De waarnemingen van overige diersoorten (o.a. zoogdieren, amfibieën) zijn besproken in 4.4.

4.2 Broedvogelinventarisatie 2008

Soort	19-03	25-04	21-05	09-06	Totaal	Territoria	Dichtheid (aantal/ha)
bosrietzanger			1		1	1	0,07
ekster	10	3	4	3	20	3	0,20
fitis		1			1	1	0,07
fuut	9	8	6	2	25	3	0,20
grauwe gans	21	53	15	18	107	3	0,20
groenling	9	2	1	1	13	1	0,07
heggenmus	13	5	5	7	30	13	0,87
houtduif	18	27	35	43	123	30	2,00
huismus	2		1		3	1	0,07
kleine karekiet			2	4	6	5	0,33
kneu	2				2	0	
koekoek				1	1	1	0,07
koolmees	12	8	14	5	39	10	0,67
kuifeend	2	2	2		6	1	0,07
meerkoet	31	15	20	5	71	10	0,67
merel	28	42	63	82	215	44	2,93
nijlgans	2	2	7	8	19	1	0,07
pimpelmees	4	6	2		12	6	0,40
putter	2				2	0	
roodborst	1	2	2	4	9	4	0,27
spreeuw	1				1	0	
staartmees	3				3	2	0,13
tjiftjaf	6	11	8	13	38	13	0,87
tuinfluiter		1	1	2	4	2	0,13
turkse tortel		2	4		6	2	0,13
vink	7	12	16	12	47	15	1,00
waterhoen	9	2	4	1	16	4	0,27
wilde eend	24	31	27	42	124	8	0,53
winterkoning	5	16	10	14	45	18	1,20
zanglijster			8	5	13	8	0,53
zwarte kraai	2	2	2	4	10	4	0,27
zwartkop		3	5	3	11	6	0,40
Totaal	223	256	265	279	1023	220	14,67

Tabel 3. Aantal waarnemingen en vastgestelde territoria per soort.

In totaal zijn van 32 vogelsoorten territoriumindicerende waarnemingen gedaan. Van 29 soorten zijn territoria vastgesteld, bij 3 soorten (kneu, putter en spreeuw) werd niet aan de vereiste criteria voldaan voor vaststelling van een territorium. Tabel 3 geeft een overzicht van het totaal aantal waarnemingen per soort en het aantal vastgestelde territoria.

De territoriumkaarten van alle vastgestelde soorten zijn opgenomen in bijlage 1. Bosrietzanger en koekoek zijn niet eerder (vóór 2008) waargenomen.

Opmerkingen per soort (aantal en ligging territoria, overige waarnemingen, evt. van voor 08)

- bosrietzanger; 1 territorium; een broedgeval op het westelijke eilandje langs de zuidoever; niet eerder waargenomen (voor 2008);
- ekster; 3 territoria; één in het westelijk deel, één in het midden en één in het oostelijk deel van de westplas, welke daarbij niet als barrière geldt;
- fitis; 1 territorium; langs de oever ter hoogte van De Weertjes;
- fuut; 3 territoria; één nest bevond zich helemaal in de oostpunt van de westplas; in juli en augustus zijn meerdere malen jongen waargenomen op de plas;
- grauwe gans; 3 territoria; de paartjes hadden (maximaal) resp. 6, 4 en 2 jongen; daarnaast wordt de westplas gebruikt door jonge (ongepaarde) grauwe ganzen die 's morgen in komen vliegen, met name vanaf het zuidwesten; het grootste aantal waargenomen grauwe ganzen bedroeg 53 op 25 april;
- groenling; tenminste 1 territorium; mogelijk echter twee a.g.v. ontbrekende waarneming in de derde ronde langs de noordoever tussen Aalsburg en Blauwe Hof in;
- heggenmus; 13 territoria; waarvan 8 langs de zuidoever en 5 langs de noordoever;
- houtduif; 30 territoria; vrijwel gebiedsdekkend;
- huismus; 1 territorium in de Blauwe Hof;
- kleine karekiet; 5 territoria; twee langs het westelijke bosje langs de zuidoever, twee meer centraal en één ter hoogte van Aalsburg in de meest westelijke punt; dit territorium ligt mogelijk ook deels langs de middenplas, waar in de hoek bij de rotonde niet-uitsluitende waarnemingen zijn gedaan;
- koekoek; 1 territorium
- koolmees; 19 territoria; vrijwel gebiedsdekkend;
- kuifeend; 1 territorium; er zijn echter geen jongen waargenomen;
- meerkoet; 10 territoria; met name in het midden- en oostelijke deel (op één na); regelmatig zijn ouderdieren met jongen waargenomen;
- merel; 44 territoria; de meest algemene broedvogel langs het Wijchens Meer; vrijwel gebiedsdekkend;
- nijlgans; 1 territorium; in eerste instantie met 6 jongen, later (7 augustus) nog maar 5;
- pimpelmees; 6 territoria; drie in het westelijk deel en drie meer centraal;
- roodborst; 4 territoria; drie in de westelijke punt van het gebied en één langs de zuidoever t.h.v. Zesakkers;
- staartmees; 2 territoria; één nabij de Blauwe Hof en één nabij de Zevendreef;
- tjiftjaf; 13 territoria; vrijwel gebiedsdekkend;
- tuinfluiter; 2 territoria; één in het westelijke bosje en één in het bosje tussen Blauwe Hof en Aalsburg;
- turkse tortel; 2 territoria
- vink; 15 territoria; vrijwel gebiedsdekkend, maar slechts één t.h.v. de Zevendreef;
- waterhoen; 4 territoria;
- wilde eend; 8 territoria, verspreid langs het meer; het maximum aantal was 42 op 9 juni;
- winterkoning; 18 territoria; vrijwel gebiedsdekkend;

- zanglijster; 8 territoria
- zwarte kraai; 4 territoria; 3 langs de noordoever en één in de Zevendreef;
- zwartkop; 6 territoria; verspreid langs de plas.

4.3 Overige vogelwaarnemingen 2008

Van 8 soorten zijn overige (niet-territorium-indicatieve) waarnemingen genoteerd:

- aalscholver: tijdens ronde 1 waren 8 aalscholvers aanwezig op de plas;
- gierzwaluw: tijdens ronde 3 foerageerden 2, en tijdens ronde 4 18 gierzwaluwen boven het meer;
- kauw: tijdens de rondes 1, 2 en 3 werden resp. 1, 4 en 1 kauw foeragerend waargenomen; deze kauwen broeden waarschijnlijk oostelijker ter hoogte van het politiebureau;
- kneu; tijdens ronde 1 zijn 2 kneuen zingen waargenomen (territorium-indicatief, maar buiten datumgrenzen), daarnaast vloog een groepje van 5 exemplaren over;
- putter; tijdens ronde 1 twee waarnemingen (territorium-indicatief, maar buiten datumgrenzen);
- spreeuw; tijdens ronde 1 werd 1 spreeuw gehoord (territorium-indicatief, maar buiten datumgrenzen), tijdens ronde 3 vlogen 3 spreeuwen over;
- tamme gans; altijd 1 exemplaar aanwezig in het oostelijke deel van het meer;
- zilverbreeuw; tijdens ronde 1, 1 waarneming.

4.4 Overige waarnemingen 2008

Vleermuizen

Tijdens de rondes 2, 3 en 4 zijn zichtwaarnemingen gedaan van resp. 2, 1 en 1 gewone dwergvleermuizen.

Overige zoogdieren

Tijdens de rondes 2, 3 en 4 zijn in totaal resp. 15, 26 en 23 konijnen waargenomen langs de inventarisatieroute.

Amfibieën

Tijdens ronde 4 waren op 4 locaties langs het meer (poelen), groene kikkers te beluisteren.

Overige soorten

Op 20 augustus 2008 zijn op het meer schaatsenrijders (*Gerris lacustris*) waargenomen, en in de poelen aan de noordzijde van het meer (poelen) posthoornslak (1 exemplaar) en grote poelslak (> 20 exemplaren).

5 Vastgestelde diersoorten

Broedvogels

In totaal zijn in op grond van de broedvogelinventarisatie in 2008 29 broedvogelsoorten vastgesteld in en om het Wijchens Meer-west. Algemene broedvogelsoorten in en rond het meer zijn heggenmus, houtduif, koolmees, meerkoet, merel, tjiftjaf, vink en winterkoning. Minder algemene broedvogelsoorten zijn bosrietzanger, ekster, fitis, fuut, grauwe gans, groenling, huismus, kleine karekiet, koekoek, kuifeend, nijlgans, pimpelmees, roodborst, staartmees, tuinfluiter, turkse tortel, waterhoen, wilde eend, zanglijster, zwarte kraai en zwartkop. Bosrietzanger en koekoek werden in 2008 voor het eerst waargenomen.

Niet broedvogels

In totaal zijn in 2008 tijdens de broedvogelinventarisatie nog 5 andere vogelsoorten waargenomen in en om de westplas van het Wijchens Meer: aalscholver, gierzwaluw, kauw, tamme gans en zilvermeeuw. Deze broeden niet in het onderzoeksgebied. Vóór 2008 zijn behalve de hierboven genoemde soorten nog 29 andere vogelsoorten waargenomen: grote zilverreiger, blauwe reiger, knobbelzwaan, wintertaling, bergeend, tafeleend, havik, sperwer, buizerd, oeverloper, scholekster, kokmeeuw, stormmeeuw, visdief, bosuil, groene specht, grote bonte specht, boerenzwaluw, huiszwaluw, witte kwikstaart, koperwiek, grote lijster, spotvogel, braamsluiper, grasmus, goudhaan, gaai, sijs en rietgors. Over het algemeen gaat het om incidentele waarnemingen en kleine aantallen, behalve van:

- knobbelzwaan; voor 2008 diverse malen broedvogel op het westelijke eiland ter hoogte van de Zevendreef. In 2008 is hier niet gebroed, wel werden op 17 augustus 2008 twee volwassen dieren met 7 volgroeide jongen waargenomen;
- kokmeeuw; in het winterhalfjaar in grote aantallen aanwezig (> 100), in het zomerhalfjaar in kleinere aantallen foeragerend; geen broedvogel;
- visdief; jaarlijks met tenminste 2 exemplaren foeragerend, in 2008 bedroeg het maximum 15 op 29 en 30 april; geen broedvogel;
- boerenzwaluw en huiszwaluw; beide soorten foerageren hier in grote aantallen.

In totaal zijn 66 vogelsoorten in het onderzoeksgebied waargenomen.

Overige waarnemingen

- Vleermuizen: 4 soorten vleermuizen foerageren op en rond het Wijchens Meer: gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en watervleermuis, de laatste in vrij grote aantallen. Kolonieplaatsen zijn niet bekend.
- Zoogdieren: tenminste 3 soorten overige zoogdiersoorten komen hier voor: konijn, egel en muskusrat.
- Amfibieën: in de poelen langs het meer komt in elk geval de groene kikker voor;
- Schaatsenrijders: *Gerris lacustris*;
- Slakken: in de poelen langs het meer posthoornslak en grote poelslak.

Literatuur

Dijk, A.J. van, 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project (Broedvogelinventarisatie in proefvlakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Hollander, H., 2008. Inventarisatie Oosterpark Wijchen 2008.

Wolters Noordhoff Atlasproducties, 1990. De Grote Historische Atlas van Nederland, deel 4 Zuid-Nederland 1838-1857. Groningen.

Bijlagen: territoriumkaarten van de vastgestelde broedvogelsoorten

1. bosrietzanger	16
2. ekster	16
3. fitis	16
4. fuut	17
5. grauwe gans	17
6. groenling	17
7. heggenmus	18
8. houtduif	18
9. huismus	18
10. kleine karekiet	19
11. koekoek	19
12. koolmees	19
13. kuifeend	20
14. meerkoet	20
15. merel	20
16. nijlgans	21
17. pimpelmees	21
18. roodborst	21
19. staartmees	22
20. tjiftjaf	22
21. tuinfluiter	22
22. turkse tortel	23
23. vink	23
24. waterhoen	23
25. wilde eend	24
26. winterkoning	24
27. zanglijster	24
28. zwarte kraai	25
29. zwartkop	25

NB. Op de territoriumkaarten zijn met stippen uitsluitend de **centra** van de geclusterde territoria aangegeven. Dit kan in sommige gevallen betekenen dat een territorium buiten het voorkeursbiotoop van een soort lijkt te liggen.